

ISPOD
GLASAPiše
Nikica Petrak

Sjor Drago odabrao je hrabrost

Jer sjećanja su rog goniča,
u vjetru im se gubi glas.

Apollinaire

Sjećanje prvo

Činjenice. Drago Ivanišević. *Pjesme*. Izdavač: Exlibris, Zagreb, 2002. Str. 646. priredila Jelena Hekman. Knjiga sadrži dvanaest Ivaniševićevih zbirki pjesama. Provedena je pjesnikovom kronologijom, bibliografijom, rječnikom. Kaštelanovim pogovorom, pogovorom urednice te abecednim kazalom pjesama. O hrvatskom pjesništvu ne može se više razgovarati kao o skromnom siromaštvu. Sabrani Tadijanović, sabrani Mihalić, sabrani Slamnig, ima i drugih, a sad evo i sabrani Ivanišević. Rasuti teret života skuplja se u znakove na stranicama i to sad postoji, na našim policama, a tko hoće, može svoje sitne sate provoditi s pjesnikom, u naglom živom i zgusnutom govoru koji dopire s papira. Ili, kako je jednoč rekao Borges, čitati, čitati kao za svoju živu glavu. Razbiti znakovlje koje postoji na nemuštom papiru i doprijeti do živog drhtaja. Upravo to zbiva mi se s ovom knjigom.

Jučer, na televiziji, u jednoj od naših emisija od kulture, C/B, filmovi o Dragi Ivaniševiću. Pojavljuje se kao izbljedjela slika iz davnih dana, a ja svoj nasumični razgovor s njim nisam prekidao. Ne znam više na što ti filmovi sličje: za mladi naraštaj kao da se pojavio Chaplin, Zagreb je na tim snimcima posve neprepoznatljiv (Jelačićev trg je parkiralište), a njegove oči zrelog čovjeka gledaju kao oči tužnog klinca kojeg se nitko ne usuđuje zapitati za razloge.

Sjećanje drugo

U životu ima dana kad dižemo pogled s posla, pogled s knjige, pogled s rada ruku našijeh i zastajemo: nešto se događa, a ne znamo što. U jedan takav dan, nalazim se, odjednom, na dnu Haulikove ulice, pred Širolinom kućom u kojoj danas još žive Gabi Novak i Arsen Dedić. Pred tom kućom, rastvara se pogled na Preradovićevu ulicu prema sjeveru, i na Gornji grad. Glavna značajka te vedute su tornjići, tornjevi, kupole. Na desnoj strani Preradovićeve, postoji šiljasti toranj kuće na uglu Berislavićeve. Zatim se vidi zvonik Bolléove pravoslavne crkve na Cvjetnom trgu, Potom, Dverce, gornjogradska kula. Iza toga, opet Bolléov šiljak Ćirilometodske crkve u Gospodskoj ulici, a nad svime, iznad Liceja, zelena barokna jabuka Svetoga Marka. Preko svega toga vidi se golema količina neba i Sljeme. Čudan kutak, treba ga vidjeti s krova.

Dan je bio neobičan zbog rasvjete. Na golemoj količini neba, iznad svega opisanog kovitlali su se oblaci pred proljetnu kišu: sivi, plavi, smeđi, hakreni od sunca. Nebo se neprestano mijenjalo. Bilo je čas Tiepolovo, čas Reynoldsovo, potom opet posve južno i mletačko, a onda opet Ujevićev domaći skut plaveti, po kojem sve to lebdi. Sve je to Zagrebu odjednom davalo snovitost iz sna: takvi trenutci u stvarnosti ne postoje. Zastao sam, običan pješak, zapanjen pred svime što se prostiralo predammom, i u tom trenutku, straga, netko mi je poklopio oči i rekao: »Gledaš? Vidiš! A vidiš isto što i ja, i gledaj!« Prepoznajući glas, spontano sam se nasmijao. Iza mene stajao je Drago Ivanišević, čovjek koji je isto tako gledao i imao otvorene oči. Iza njega nije stajalo više ništa osim njega samoga: bio je to lik koji se odrekao svakog društvenog ili karijerističkog nastojanja, čovjek koji je sam u noći ostajao sa svojom bijelom, neispisanom stranicom. Između njega i poezije nije više bilo prepreka, postojalo je samo ništa, a tu sudbonosnu situaciju možemo shvatiti tek listajući stranice ove njegove knjige. Patetično govoriti, pred ponorom preostaje ili ponor ili hrabrost. Sjor Drago bio je odabrao ovo drugo. Lik čovjeka koji je zimi po gradu hodao u plavom kaputu, s plavim šeširom i crvenim šalom nemarno prebačenim oko vrata i ramena: Aristide Bruyant s Toulouse-Lautrecova plakata.

Sjećanje treće. Sama knjiga

Da mladi naraštaji zaboravljaju neposredne prethodnike, to je glupa dnevna istina. Ali ne bi ih smjeli, pogotovo ako bi u tome mogli predvidjeti svoje pretke, koliko god im malo bilo stalo do njih. Čitajući ovu knjigu Ivaniševićevih sabranih pjesama, čitajući nedavno broj Quoruma i antologiju novih pjesnika koju je tamo priredio Tvrtko Vuković, iz moje već onostrane perspektive nisam mogao zamijetiti nikakvu tehnološku razliku. Mladi pjesnici donijeli su stanovitu novu osjećajnost: poetsloški, nisam našao ništa novo što već, i u Ivaniševića ne bi, recimo, postojalo, sva teorijska objašnjenja samo su izmotavanja. Sram nas bilo.

Ivanišević, europski đak, Parižanin i Mediteranac, ako hoćete, otpočeo je htijući biti *moderan*, konstruirao je. Danas mnoge od njegovih ranijih pjesama djeluju već i *datirano*. Ali njemu se dogodilo nešto što se u hrvatskom pjesništvu rijetko događa, što je inače posjed sretnijih književnosti. Što stariji, bivao je odjednom sve zreliji i sve bolji: postajao je autentični liričar koji zgušnjava sve što vidi. Treba mu oprostiti sve ljudske nagodbe s poetskom ili političkom *suvremenosti*: to i onako otpada. Jer kroz sve probija ona poznata prava muka od riječi i života, jezik između *rodnog* Splita i Zagreba, jezik europskog svijeta između Francuske i Španjolske, naposljetku noge njegova dida koje se ne daju razaznati među lozama. Uza sve to. Smrt kao rezultatna vladarica njegova 20. stoljeća, smrt na gubilištima i poprištima, smrt pojedinca na ulici. U pjesmi *Grčka*, posvećenoj Igoru Zidiću, on zapisuje stih: *brodolomi se nose u sebi*. Kao neki splitsko-zagrebački Kavafis, a bez prave svoje Aleksandrije, potom će zapisati: *strah me / u sebi zaostajem*; ali to, da je njemu i s ovih stranica, *ona prva morska sol još uvijek u jochiman*, to ostaje s nama. Neka mladi pjesnici, sočnih deseteračkih jezičnih prezimena kao Gromača, Glamuzina, Jarak itd., uzmu u ruke i Ivaniševićeve stihove: stanovita točka određenja izvan nas samih uvijek nam je korisna. Nije sve prošlost što kao prošlo izgleda. Ivanišević se u svojim najboljim pjesmama odjednom pojavljuje svjež, suvremen i bez vremena. Kako bi me mladi bolje razumjeli, s tim zmom soli tip je sasvim *up to date*.